DIDASCALIA PRIMA.

Felix in expectatione Virginis votum, continens excluſum gaudium.

EXPECTATIO, beneficij dicitur tædium, iuxta Stoicum, 2. *Benef.* cap. 5. Neſcivit è cœlis expectare beneficium. Conſtat quantum pretium in gaudio, dum expectatio dulcedo. *Expectantes beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris N. Ieſu-Chriſti.* Eſt ſpes fallibilis, eſt & cœleſtis, hæcque iungitur gaudio; quia dum expectatur, poſsidetur beatitudo.

Tit. 2. 13.

Quomodò beatitudo ſit in ſpe?

Triſte næ, diu expectare, vacuumque redire.

Homer.

Inquit Homer. 2. *Iliad.* v. 411. Si donum è cœlo; ſpe cor repletur, & omni gaudio: equidem etſi volitet, ſpes autem non confundit. Terent. in *Eunuch.* Act. 1. ſcen. 2. v. 72.

Terent.

Sperabam, gaudebam.

Felix utique deſiderium, ex quo gaudium: equidem eſt expectatio ſine ſpectatione, dum conſtat bonum in expectatione habere. Patet in Virgine-Matre. De Spiritu-Sancto concepit. Expectabat ut pareret, gaviſumque in expectatione cor, quoniam beatam expectabat ſpem, in qua ſummum pectoris gaudium; quippe gloriæ Dei magni præſtolabatur adventum. Quid mirum, ſi præſtolatio cordi amanti inferret iucunditatem, quæ expectantis indicabat omnimodam perfectionem? Per figuram O olim cordis ſignabatur votum, quo adepto emergebat gaudium. Unde Marc. Brutus (ut in eo refert Plutarch. Appian. lib. 4. & Alexand. Neapolitan. *lib.* 4. *cap.* 2.) in navi prætoria pro inſigni collocavit *O.* quod quidem ſignum inter Ægyptiorum thæſes erat hieroglyphycum omnimodæ perfectionis & plenitudinis. *Quo bonorum omnium complementum notatur:* inquit Kircher. in *Menſa Iſiac.* ſyntagm. 1. cap. 5. *O.* ſimul pectoris avidi felicitatis votum, & felicitatis gaudium? Utique. Deum-hominem Virgo portabat in utero, quem conceperat de Spiritu-Sancto. Erat Virgo & erat mater, quod ſingulariſsimum privilegium, neque pòſt, nec pridem viſum. Gaudet læta fœtu; iucunditatique ſociatur meditanter expectatio; quoniam deſiderat anxiè prodire infantem in uſuram lucis, ut clareſcat prodigium Virginis-Matris. Expectabat exitum, quam illuſtrabat miraculum; quod tantùm ſciebat pectus: etenim ut ait vel Ethnicus, 4. *Aſtronom.* cap. 1. v. 202.

In expectatione Virginis gaudium expectationis.

O, Figuræ ſymbola.

Plutarc.

Kircher.

Cur in Maria tanta partus deſideria?

—— Mirum, in Virgine partus.

Manil.

2 De hoc argumento fuſè hìc egimus, *Tautolog.* 1. *à n.* 15. *& Tomis prior.* hocque intuitu ex decretis Concilior. Provincial. olim inter noſtrates titulo Expectationis, celebrabatur Mariæ maternitas & virginitas: quandoquidem horum extremorum ſocietas, & ſingularis honor, totius orbis erat miraculum & ſtupor. *Expectans expectavi:* dicit præſens Tautologia: aliter in Deipara. Gaudebat & expectabat; quippequàm quod expectabat habebat. Quid in rem Paulus? An illud: *Spe gaudentes*? Aptiùs, ubi profert; *Deus autem ſpei, impleat vos omni gaudio, ut abundetis in ſpe & virtute Spiritus-Sancti.* Gloriabatur Virgo in ſpe gloriæ; quia nulla maior in illa glorificatio, quàm mater-virgo; prærogativa ſingulari, Spiritus-Sancti virtute: iunguntur que in ſpe & gaudio mirè oppoſita; ut ſit in gaudio abundantia: igitur concepto Chriſto, pectus Virginis illuſtrat, ſecum habere quod optat. Gaudium, quippe in ea natum, caro factum, divinum ineffabile Verbum: ſpes, quippe pariet filium: formaturque expectatione plena iucunditatis abundantia; ſiquidem ex conceptu virginali ſpes glorioſa. Sedulius, *lib.* 2. *Carm.* à v. 37. accinit:

Pſal. 39. 2.

Rom. 12. 12.

Cap. 15. 13.

Eius ſpe glorioſa?

———— Uterumque puellæ
Sideream mox implet onus: rerumque creator
Naſcendi ſub lege fuit. Stupet innuba tēſos
Virgo ſinus; gaudetque ſuum paritura parentem.

Sedul.

3 Hieronymus (vel ut alijs placet Sophronius, in *Aſſumpt. Virgin.*) in præſens cogitamen, Tom. 4. *Epiſt.* 10. & Chryſolog. *ſerm.* 147. ſubdunt: *Quotidie inflammabatur præſentià abſens deſideriorum novis affectibus: tantò validius, quantò divinis illuſtrabatur intùs viſitationibus; quam totam repleverat Spiritus-Sancti gratia. Amor impatiens nec aliud cogitare poteſt, quàm quod diligit. Quia omninò impatiens; quod amat non poteſt non videre:*. *Verè novum & omnium novitatum ſupereminens novitas.* Sanè novitas, Virginitas & maternitas. Sanè novitas abſentiæ & præſentiæ felicitas. Per gratiam Spiritus-Sancti ſanè novitas, ſpei & gaudij ſocietas: etenim totius gratiæ plena perfectio, quod noteſceret partu mater & virgo. Iurè igitur ab Angelo ſalutatur. *Gratia plena.* In alijs fœminis non eſt plena, etſi ſit gratia. Eſt flos decoris expellens maternitatem; quippe iurè virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit, nec capit. Fœcunditas pulchritudinem virginitatis evacuat; quippequàm nunquàm aſſociat.

Hieron.

Quæ novitates in expectatione Virginis?

Ier. 31. 22.

Luc. 1. 28.

—— Decus, matris reverentia penſat,
Si forma dilapſus amor, deſloruit oris,
Gratia.

Claudian.

Ut ait Claudian. 1. in *Eutrop.* à v. 73. In una gratia ex flore virginitatis: in alia gratia, maternitatis honor: gratia in utraque ſed minimè plenitudine: meritòque Maria non ſolùm plauditur plena gratiâ, verùm etiam gratiâ plenâ; quoniam in illa, quæ dotibus ſingularis, plenè plenitudo gratiæ matris & virginis. Vide Cyprian. in *Nativit. Chriſt.* De Aurora parturiente dicit Nonnus, 48. *Dionyſiac.* à v. 822.

Unde in gratia Mariæ plenitudo gratiæ?

———— Virginem fecit matrem.
Nuptias ignoras, unde lac ſortita mamilla?
Non vidi, non audivi, quod virgo filium pareret.
Mamillam præbe inſuetam virgo-mater:
Numne mulieres ſine nuptijs gignut?
Naturam mutavit pater.

Nonn.

Vicit Deipara meditatam fictionem; per conceſſam à Patre cœleſti prærogativam ſingularem: ſiquidem genitricis dignitatem obtinuit, & virginalem pudicitiam non amiſit.

4 Indicat privilegium Evangelicus Vates. *Antequàm parturiret, peperit: antequàm veniret partus eius, peperit maſculum.* Non eſt implicatio, quæ videtur ex tempore terminorum expoſitio & oppoſitio; quaſi *Antequàm* eſſe nequiret, ſi peperit. Privilegium partus exprimit docta periodus. Ubi partum ante partum Vates prænunciat, virginitatem parturientis apprimè, uti novum, declarat: etenim parturiendo virgo illibata permanſit; quaſi nunquàm peperiſſet. In rem Claudian. de *Nuptijs Mariæ & Honor.* verſ. 108.

Iſai. 66. 7.

Quomodò ante partum parturivit?

———— Dum ſingula cernit,
Seque probat; nati venientis conſpicit umbram.

Claudian.

Rutilat in Eccleſia (quod pridem umbra) ſcilicèt, mirabilis virga Aäron, quæ erupit ſine radice in flores & fructus ſpecioſiſsimos; quos quidem iuxta Abulenſ. & Bonfrer. hìc *num.* 8. ne phantaſticum videretur miraculum, oſtendit ſimul in articulo contentionis; & ſic deinceps. Totum miraculum factum, non ſolùm in electionis cœleſtis argumentum; ſed *in* futurum ſingulare *ſignum*: igitur futura Maria, Verbo Dei fœta, quæ florem habitura integerrimæ virginitatis; cum fructu ſpectabili divinæ prolis; ex quo dignitas, maieſtas, honorque veriſsimæ genitricis. Videſis, quæ dicta *Tom.* 2. *fusè*, *Taut.* 2. Propter huiuſmodi portentum fœcundæ virginitatis, flores eius dicuntur fructus honeſtiſsimi honoris. *Flores mei fructus honoris, & honeſtatis.* An quia honeſtas ex auctoritate matris, & honor ex commendatione virginis? Diximus alibi: ideò dicit *Flores mei*, quippe hæccine uti ſingularis gratia, alteri non conceſſa. Sed pende: *Flores.* Quinam? In partu rutilat fructus ex pignore: flos verò ex virginitate. Virginitas flos ſingularis: quippini dicit non florem, ſed flores? Flos eſt in Virgine, quouſque concipiat. Indicat deciſum florem, ſi fructum pariat: & in fructu pautus Virginis non flos ſignatur, ſed flores; quoniam in partu flos virginitatis manſit, quaſi numquam peperiſſet.

Numer. 17. 8.

Virgo & mater.

Verſ. 10.

Eccli. 24. 23.

Cur eius in flore partus, honoris fructus?

5 Hæc eſt, & ſola, *Mater honorificata.* Aliæ fœminæ fiunt matres, verum ſine virginitatis honore; quia ubi fructus, flos non eſt: fœcunditate utique è virga cecidit flos. Nulla honorificatur commendatione virginis, quæ per prolem gaudia adipiſcitur matris: at cùm virgo ſit & mater, Deipara ſola; iurè extollitur & plauditur Mater honorificata, quoniam ſingulari gratiâ gaudia obtinuit genitricis, cum honore integerrimæ ac puræ virginitatis. Sedulius, d. *lib.* 5. *v.* 360.

Ibid. 15. 2.

Quo mater honorificata?

Hæc eſt conſpicuo radians in honore Mariæ;
Quæ cũ clarifico ſemper ſit nomine mater,
Semper virgo mane.

Sedul.

En pulchra *caſta generatio cum claritate:* etenim in Virgine virginitatis claritas, & in generatione pulcherrima pretioſiſsima maternitas. *Chriſti autem generatio ſic erat:* ſcilicèt, quod virginem haberet matrem & matrem-virginem. Huiuſcemodi vinculum expectabat Sponſa. *Videamus* (ait) *ſi flores fructus parturiant.* Fructus haud parturiuntur à floribus; quia fructus flores expellunt: inveniendum aliquan-

Sapient. 4. 2.

Matth. 1. 18.

Unde?

Cant. 7. 12.

quando incogitatum à mundo; quod ſtuperet uti novum, ac veneraretur ſummum prodigium: etenim futura fœmina, quæ pulchrè generatione; clarâ, flore illibatæ puriſsimæ virginitatis, haberet fructus privilegia genitricis.

6 Hoc opus Virgini gaudium. In expectatione exprimitur deſiderium: iunguntúrque deſiderium & gaudium; quippe glorioſè expectatur, quod habetur.

O, littera picta cũ Fortuna.

Symbolum olim Fortunæ apud Romanos fuit ciphra *O*. adinſtar rotæ. Adi Chartar. de *Imagin. Deor*. pag. 308. & 320. Unde Franciſc. Tertius in imaginib. Gentis Auſtriac. p. 1. pag. 21. accinit:

Franc. Tertius.

Ingens Fortunæ tenui rota turbine pendet.

Pier. Valer.

Addit Pier. Valerian. *lib*. 39. *Hieroglyph*. cap. 19. *Sphæram inter manum & genu continet. Inſcriptio: Magnæ Matri*. Rotunditas ſphæræ indicat in fœmina virginitatis naturale donum: quapropter de Sponſa dicitur apud Maluend. *Venter tuus crater tornatilis, ſpeculum rotunditatis*.

Cant. 7. 2.

Imago Magnæ-Matris.

Dedicat cæca neſcia Gentilitas Magnæ-Matri virginitatem? Utique. Noſtro congruit articulo, ſi demat ſuperſtitionem. Maternitas & virginitas celebratur in Deipara: tituloque Magnæ-Matris felicitas in circulo ſignat ampla; quoniam in Deipara ſummum culmen magnitudinis, maieſtas auguſta matris, atque ſimul honor virginis.

Symbola O.

Interiectio *O*. exprimit admirationem, orientem ex novitate. Congruit virgini concipienti. *Super terram Dominus fecit novum*: Mulier nempe circundedit mirum: ſignatúrque *O*. in admirationis notam, atque novitatis excellentiam; quippe nexum matris & ſimul virginis numquàm viderat orbis. Paulin. in *Carm. Baptiſt*. à v. 154. ſuccinit appoſitè:

Ier. 31. 22.

Mariæ excellentia, virginitas fœcunda.

Paulin.

Immunis thalami, coituſque ignaro virilis,
Sed paritura Deum: tanti fuit eſſe pudicã;
Intactæ ut ferret titulos & præmia nuptæ.

7 Etiam O cordis exprimit deſiderium. Hinc David exclamat, 2. *Reg*. 23. 15. *O ſi quis mihi daret!* & Hebr. *Cantic*. 8. 1. *O ſi quis mihi det te fratrem meum, ſugentem ubera!* In ſymbolis præfatis patet ſpes deſideria lactans, & fortuna, ſive felix ſors, miniſtrans. Tam fortunæ, quàm Virginis maternitati ſpes contraria. Maternitati, quia gaudet dono, ſpeſque non invenitur in gaudio. Fortunæ quia non fortuna, quæ in unu complectitur deſideria. Suſpiria repellit, quicumque fortuna gaudet. Quomodò ergo cùm inſiſtere non quit, in his bonis poteſt

Ut quid in eius expectatione, & quomodò ſpes & gaudiũ?

conſiſtere ſpes? *Spes gaudium ante gaudium*: inquit Philo, 1. de *Vita Moyſ*. Expoſitio ingenioſa, ſed videtur falſa. Si ſpes gaudium eſt, quid ſperatur in gaudium? Si fruitio in bono; priuſquàm habeatur, habetur, quid ſpe deſideratur? Quorſùm votum? In gaudium profectò plenum. Contigit haberi, quod deſideratur, ſimulque deſiderari, quod habetur. Poteſt eſſe præſens bonum ſine boni præſentia. Cùm ex bono, præſentiàque boni feliciter plenitudo gaudij ſit; ſine præſentia boni, in gaudio ex bono ſpes eſt: in præfatiſque ſymbolis cohærent amicè tam gaudium, quàm deſiderium; ut ex præſentia petitâ veniat pleniſsimum gaudium. Adiſis, *Tom*. 4. *T*. 9. *D*. 6.

Philo.

8 Diſcipulis dixit ante cœnam noviſſimam Magiſter cœleſtis: *Deſiderio deſideravi, hoc paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar*. In Littera ſenſum Tautologiæ fuſè delicavimus, à *num*. 23. At in novum acumen occurrit inquirere: An aliquid corde propoſiti avido, poſsit ſine deſiderio deſiderari; vel in deſiderio gaudio ex boni fruitione potiri? Quorſùm igitur in deſiderio deſiderium indicatur? Ut gaudium pleniſsimum denotetur. Valet eſſe ſpes cum gaudio: etenim cùm gaudium oriatur ex boni potiti felicitate, ſpeſque ex præſentiæ expectatione; poteſt eſſe ſine deſiderio deſiderium in anima; quia poteſt gaudere bono, ſed ſine boni præſentia. Gloria tunc animæ ab intùs; quippè bonum fugit oculos. Quid felicitas boni, ſi non conceditur uti? Huiuſmodi Pleonaſmi hyperbolicæ voces indicant flammam Salvatoris pectoris; qua de cauſa tunc inſtituit Sacramentum amoris. Deſiderio deſideravit, antequàm pateretur myſterium fidei inſtituere omnibus; idemque accidit, ritè atque dignè accipientibus. *Unde fit, ut quod deſideratur, deſideretur*: inſit Carthagena, *Tom*. 1. *lib*. 7. homil. 2. In Euchariſtiæ ſacramento ex deſiderio deſiderium invenitur. Quodnam ergo quod ibidem non ſatietur? Nonne in illo ſummum præſens bonum? Ex bono præſenti ſummo nonne plenum gaudium? Utique. Quorſùm enim deſiderium? Ibi ſummum bonum eſt, verùm non videtur eſſe. Præſens invenitur, ſed occultatur. Ut myſterium fidei creditur. Ibi totius felicitatis ſedet inclyta gloria; cæterùm illius non videtur præſentia. Boni præſentis ſine præſentia eſt fruitio, quæ conſtat gaudio: unde cùm frui, ſumma felicitas ſit; & non videre, ut videatur, ſit ſpes; in gaudio deſideratur, animaque deſiderando fruitur; quippequàm gaudium plenum cordis amantis, eſt videre præſentiam boni præſentis.

Luc. 22. 15.

An deſiderium ſine deſideria?

Carthag.

Cur in Eucharistia ſimul gaudia & deſideria?

9 Multiplicantur in expectatione deſideria Virginis, & in deſideria; ut pleno gaudio concelebret paſcha. Cruciatur amicta Sole, cruciatur non in partu, ſed ut pariat. Magna-Mater Virgo anhelat, videre in mundo Verbum Patris, factum caro. Nonne ſecum habet? Gaudio utique poſsidet. Unde namque deſiderium, ſi præſens bonum? Intra viſcera continet gaudium cœli, vellicatúrque ſtimulo ſuavi voti? Utique. Heſius lib. 3. de *Charitat. Emblem*. 3. Sine præſentia

Heſius.

——Erit fortaſsè quod optes,
Quod doleas.
Nil eſt, licèt eſſe videbitur amplum

Urget in deſiderij angorem, bonum ſummum ſperare præſentem. Quia habet, percupiſcit frui: quia habendo gaudet, ſperat expectando, plenè gaudere. Unde in Virginis corde inveniuntur ſuſpiria ex ſuſpirijs, deſideria ex deſiderijs, deſideria & gaudia, ſpes ſimul & felicitas ſumma; quoniam illi ſummum bonum, & præſens ſine præſentia. *Beatam ſpem*, ut vidimus, *num*. 1. huiuſmodi expectationem vocat Paulus. Unde beata licèt tendat in ſummum, dummodò ſpes non ingreditur in cœlum? Quippe ſecura. Hinc non abſolutè *ſpes*, ſed *expectatio*. Spes abſolutè eſt de poſsibili bono: expectatio de futuro. Spes connotat timorem: expectatio verò ſecuritatem: diciturque ſpes glorioſa; quippe ex ſummo bono abſque ulla formidine beatitudo: in cuius ſtatu etiam deſiderijs datur locus; quoniam gaudium gloriæ plenum dumtaxat impedit tempus. Non quibat eſſe in expectatione gaudium, modò de gaudio intercederet dubium. Facit ſpem tremulam ignorantia exitus optabilis: facit glorioſam, non poſſe fruſtrari, ſed tantùm protrahi à morula temporis: abſtruitque Paulus huius ſpei felicioris beatitudinem; quippequàm tempus ſolummodò obex in felicitatem.

Unde expectanti Virgini deſiderium, ſi continet omne bonum?

Tit. 2. 13.

Cur in eius votis non ſignatur ſpes, ſed expectatio?

10. Perſpicuiùs proferam. *Expectantes beatam ſpem*. Per huiuſmodi beatam, ſecundam ſpem, intelligitur gratia; qua ſine formidine expectatur cœli gloria. Hinc ſubdit Gentium Doctor: *Adventum gloriæ*. Illud ſummum divinum bonum, quo anima gaudibunda potitur; profectò in gloria videtur. Cum gratia eſt ſecura ſine formidine gloria; diciturque hæccine ſpes, ſpes beata; quoniam bonum quod gratia amanter deſideratur, decurſu temporis procul formidine habebitur. Denique. Speratur gloria ſpe, & etiam expectatione. Spe ubi timor, intercedit. Expectatione, ubi foràs pellit timorem charitas. *Non poteſt amor cum timore miſceri*: ait Macrob. 1. *Saturnal*. cap. 11. & Senec. in *Medea*, v. 416.

Ubi ſup.

Quæ ſpes beata.

Macrob.

Amor timere neminem verus poteſt.

Senec.

Ita gloria ſperatur expectatione; dum prænoſcitur perſeverantia in gratia, qua datur gloria. Primum eſt mera puraputa ſpes, quippe in illa latet ſperantis formido. Secundum, non tam ſpes, quàm fauſtiſsima expectatio: vocatque Paulus iurè ſpem beatam, beatitudinis expectationem; quia cum gratia fiducialiter ſperabat beatitudinem. Mariæ dicitur: *Concipies, & paries*. En ſpes & expectatio, atque in expectatione beatitudo. Expectat partum, ſicceineque eſt glorioſum deſiderium. Si poſt conceptum eſſet aliqua in lucem infantis incertitudo; eſſet ſanè quàm ſpes, & non expectatio: hocque beatum, etſi admiſerit in partum Virginis votum: quoniam ſine fallibilitate partus, cuius lætitiam impediebat tempus. Latet alia cauſa, quare eiuſmodi expectatio glorioſa. In mundi expectationibus ſperatur quod non habetur: in glorioſis expectationibus, quod habetur, intensè deſideratur: Mariæque partus prædicatur expectatio glorioſa; quippe expectat in lucem continens gaudia.

Lucæ 1. 31.

Quæ glorioſa?

11 *In quem deſiderant Angeli proſpicere*: dicit Petrus. Angeli glorioſi ſunt. *Semper vident faciem Patris*. Matth. 18. 10. Angeli quid plus deſiderare poſſunt? Viſione Deitatis ſatiantur. Spes, ut diximus, non ingreditur in cœlum: quare igitur in cœlum ſpei Apoſtolatus Vertex aperit oſtium? Ut obſtendat ibi deſideria glorioſa. Deſideria mundi ſunt cordis ſolicitudines: cœli verò, ſunt felices anxietates. Mundi profectò parùm ſolida, propter boni abſentiam: cœli fauta, propter gloriam potitam: dicitque Petrus, dum gloriâ potiuntur Angeli (qua non poſſunt non potiri) potita deſiderare; quoniam modò in cœlo poſſet eſſe deſiderium; nullum profectò magis glorioſum, quàm ſummum bonum omnimodo gaudio, deſiderare potiundo. Non conſideranda eſt huiuſmodi ſpes (ait Lyranus hìc) ut nuda ſpes; ſed ut expectatio gaudij ſummi, ſine boni privatione. *Non importat expecta-*

1. Petri 1. 12.

Quo pacto in Angelis ſummi boni deſiderium?

Lyran.

ctationem non habiti, ſed continuationem habiti. Si ineſſet abſentia, eſſet ſpes pura: in poſſeſsione boni, deſideria expectatione beata: diciturque beata ſpes, qua gaudent Angeli in cœlo; quippequàm Numen deſiderant, de quo fruitio. Hæc quam ibidem ſignat Petrus *Spem vivam.* Eſt ſpes viva & mortua. Mortua eſt ſpes ſine gratia, quippe quod vovet, non habet. Cum gratia expectatur obtineri, quod habet felicitas animæ; ſiquidem gratia eſt participatio naturæ divinæ: huiuſmodique deſideria à Petro deſignantur ſpes viva; quoniam in cœlo expectatur quod iam obtentum, & obtinetur per gloriam, quod diutiſsimè ſpectatum. Sine gratia, quicquid ſit, ſpes omnes in ſpe: gratia verò eſt expectatio in ſpem vivam; quia poſt tempus & tempus aperit oſtium in gloriam. Ibi quod gratiâ habetur Numen videtur clarè: hoc ineſt, & deſideratur in Virginis expectatione: etenim licèt filij concepti divinitùs habeat gaudium, concupiſcit & deſiderat uti delicium oculorum.

Verſ. 13
Quæ ſpes viva?

Et in Virginis expectatione?

12 Perſcutemur, quæ ex Petro expoſuimus. *In quem deſiderant Angeli proſpicere.* Si ſemper Numen ſpectant, quid expectant? Quid deſiderant? Haud in bono poteſt concipi votum, ubi bonum ad oculos infinitum. Quid ergo deſideratur, ſi totum deſiderabile habetur? Concipitur natura Angelica, præut in ſola gratia; & præut in gratia, & gloria. Hoc eſt, merendo, & potiundo. Semper vident, poſtquàm potiti ſunt gloria, cupientes videre, ex illo inſtanti, quo fuerunt cum gratia, in viâ. Hæc eſt literalis expoſitio. Verùm ſcire ſatago: quare, ſi minor conſideratur gloria, quàm gratia (eò quod gratia pignus gloriæ) ab Angelis deſideratur gloria, dum ab illis poſsidetur pretioſior gratia? Dicam: Per gratiam in Angelis & hominibus manet Deitas; ſed non videtur. Per gloriam & habetur & conſpicitur: & illorum in poſſeſsione ſummi boni deſideria, tendum, ut illo fruantur in complacentiam lumina; igitur non videtur haberi quod habetur; ni intuitivè in voluptatem videatur. Haud Princeps Apoſtolorum profert: *Angelos gloriam deſiderare*, ſed *Deum proſpicere.* Si ſummum poſt gratiam gloria; omnem deſiderium directum iri videbatur, in illud ineffabile gaudium: gaudiumque in gloriâ prætermittitur felicioris beatitudinis; quia tota gloria Angelorum ex conſpectu Deitatis.

An pretioſior gratia, quàm gloria?

13 Expectabat Maria poſt conceptum *beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Ieſu-Chriſti.* Nonne illum habet & ſecum? Utique: de quo votum? Ut inveniat foris, quem amanter in ſacrarium ſervat pectoris. Ut quem habet intra puriſsima clauſtra, conſpiciat ſugentem ubera: igitur non videtur potiri, ſi quo anima voluptuosè potitur, non videtur. Poſſeſsio ſine aſpectu, eſt deſiderium: deſiderium expectans, contuitum, eſt glorioſum. Spes viva, ſpes beata: potiturque Virgo-mater etiam in deſiderijs huiuſmodi beatitudine; quippe Numen quod in utero claudit, videbunt oculi. Gaudium eſt, ſed ante gaudium. Gaudium, quia poſsidetur. Ante gaudium, quia cor non plenè potitur: quaudoquidem arbitratur totam boni felicitatem, non ut habeatur, ſed in fruitionem. Dicit contextus: *Adventum gloriæ Magni Dei.* Gloriam demonſtrat venientem, igitur in illa ſplendens videtur Numen: & cum in Deitate numquàm poſsit eſſe plus vel minus, in adventu gloriæ Deus dicitur magnus; quia ibi eius eſſentia oſtenditur maieſtatis, in fruitionem & complacentiam videntis. Hæc Virginis ſuſpiria, & glorioſa deſideria.

Ubi ſup.

Non videtur potiri, ſi quo potitur, à potiente nō videatur.

14 *Mileti* (ait Photius in *Bibliothec.* pag. 227. referque Iul. Cæſ. Bulenger. 2. de *Ration. Divination.* cap. 1.) *fœminam peperiſſe filium, & ſecundum quietem vidit Solem per eos in ſe ſubeuntem, qui per ventrem exiret.* Quæ Gentilitatis ſomnia, in noſtram felicitatem omninò vera. Iam decus eſt falſis ex parturitione Virginis. Sol; ſplendor Patris, & figura ſubſtantiæ eius, viſitans nos oriens ex alto, factus homo, Spiritus-Sancti opificio, modo mirabili conceptionis (de quo *Didaſc. ſeq.*) ingreſſus eſt in uterum Virginis; quæ ut filium ſuum primogenitum peperit, & panis eum involvit. Intra ſe Virgo habebat, habitumque deſiderat in plenam felicitatem, poſt in auditam ſingularem conceptionem: igitur tota genitricis puriſsimæ aviditas, ut Sol conceptus in lucem exeat, orientemque videat, qui ad illam, ut fieret mater, de cœlo deſcenderat: ſimulque ut hominibus oſtenderet in illotum & orbis felicitatem, Solem illum cœleſtem, qui fecit Solem. Heſius, d. à v. 29. ſuccinit;

Photi.

Quæ Virginis deſideria, & quare beata.

Quid valet O? Licèt æternum quoque denotet ævum;
Signat & immenſum plen: potenſque Deum.
Hoc valet O.

Heſius

DI-

DIDASCALIA II.

Quænam inſignior gratia in Mariæ virginitate fœcunda?

1 SOL ab Ethnicis celebrabatur *Indiges*, ideſt in ſimilitudinem hominum factus, cum in forma Dei eſſet; Sol extra cœlum, ſine ſplendore extra Olympum, viſus primùm ad Admeti præſepium, naturæ aſſumptæ anxietates, ſtudio amoris minuente labores. Floridè Ovidius 4. *Metam.* fab. 7. Natal. Comes, 5. *Mytholog.* cap. 17. & Nos in *Ephemer.* 8. *Auguſt.*

Sol extra cælum in ſimilitudinem hominum.

Cuius erat facies, in qua materq; paterque
Cognoſci poſſent :·. Puer ò digniſsime credi
Eſſe Deus: ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido.
Sive es mortalis, qui te genuere, beati:
Et mater felix, & fortunata profectò.

Ovid.

Priſca fides taceat. Verbum divinum, ſermo Patris ingeniti, Sol increatus, ut fieret homo pro hominibus, cùm in forma Dei eſſet, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, quin à cœlo abiret; in uterum Virginis-Matris, illectus eius amore deſcendit. Suo tempore Solem in lucis uſuram protulit, primogenitum ſuum peperit, pannis eum involvit, & ut Solem indigitem oſtenderet, in præſepio altiſsimâ providentiâ reclinavit.

Gloria & modus nativitatis Chriſti.

Cuius erat facies, in qua materque; paterq;
Dignoſci poſſent.

Erat enim pulchritudo pulchritudinum, ſpecioſus forma præ filijs hominum.

2 Perſcrutemur arcana præſentis Tautologiæ in nobile argumentum Didaſcaliæ. *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi:* dicit Propheta Regius: poteſtnùm expectare ſine expectatione animus? Utique, lucet in Virgine. Expectabat Verbi incarnationem Maria: verùm ſine expectatione expectabat; quippequàm præ humilitate, nequaquàm expectabat miniſtram fore. Videſis de huiuſmodi articulo ſingularem cogitationem Tornielli, *Ann.* 4050. n. 4. Reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, & illam dignitate condecoravit ampliore: etenim in Verbi incarnatione, quam animitùs expectabat, genitricem ſe videbat, quod quidem non expectabat. Clariùs, breviùſque in noſtrum propoſitum. Expectabat Maria, quid ageretur de Verbi incarnatione: iure que addit: *Dominus intendit mihi*, quia ſoli Virgini Dominus communicavit privilegium, quod haberet uterque communem filium. Totum proclamatur à Venantio Honor. lib. 1. de *Virgin. partu* à verſ. 29.

Pſal. 39. 2.

Quomodò Virgo adepta dignitatem genitricis, pretioſitate humilitatis?

Uteri Thalamus nova iunctio facta ſalutis,
Qua Deus atq; caro nupſit honore novo:
Quod Deus amplexus carnem eſt, caro cuncta cohæſit:
Stat Deus, atque homo fit: Chriſtus utrumque genus.
Unus in ambabus naturis, verus in ipſis:
Æqualis matri hinc, par deitate Patri.
Non ſua confundens, ſibi noſtra; ſed omnia nectens
Quem ſine peccato ginit uterque virum.

Venant.

3 Gentilitas penitùs cæca, vel per illam dæmon (ut noſtris ab arcanis amandaret fidem, vel minimè illorum miram fateretur novitatem) comminiſcitur apud varios AA. matrem ſine patre, & patrem ſine genitrice. Ex capite Iovis natam fuiſſe Minervam, referunt uſquequaquè Poëtæ, & Mythologi. Vide Gyraldum, *Syntagm.* 11. Natal. Comes, 4. *Mytholog.* cap. 5. Vincent. Chartar. in ea, à pagin. 240. & Diodorum Sicul. 7. *Biblioth.* n. 70. Etiam fictum, tactu florum Martem concepiſſe Iunonem, quin fœtus cognoſceret patrem. Carol. Neapolit. in 3. *Faſtor. Ovid.* Natal. Com. d. *lib.* 2. *cap.* 7. Gyrald. *Syntagm.* 10. Chartar. à pagin. 264. ubi: *Iunonem, habetur, cùm Iovi invideret, quod filiam abſque ſe peperiſſet; ipſam quoque ſine illius opera filium edere voluiſſe, floribus quibuſdam uſam, quos ei Flora oſtendit.* Adiſis Albricum de *Deor. Imagin.* n. 8. Phornutum, de *Natur. Deor.* n. 20. alioſque paſsim. Cognoſcitur fictum divinitùs factum, cognoſceturque ſplendidè (ut verbis Virgilij, 10. *Æneid.* à verſ. 792. & Iuvenal. *Satyr.* 10. v. 174.)

Qui apud Ethnicos ſine patre, vel ſine matre?

Chartar.

Virgil.

Siqua fidem tanto eſt operi latura vetuſtas,
Quicquid Græcia mendax audet in hiſtoria.

Iuvenal

Audiatur in propoſitum Doctor Gentium. *Hic enim Melchiſedech, Rex Salem* (pacis) *Sacerdos Dei ſummi :·. Sine patre, ſine matre, ſine genealogia* (*Sine* pro *Ideſt:* q. d. ſine genealogia in hominum genere, quæ conſtat ex patre & matre) *aſsimilatus filio Dei.* Varia, cùm Melchiſedech fuiſſet homo, & genitus modo humano, dicta à multis de huiuſmodi periodo. Libremus dubia. Chriſtus habuit patrem & matrem quomodò Paulus non habenti patrem & ma-

Hebr. 7. à 1.
Sine *pro* ideſt.

Quo ſenſu Chriſtus ſine patre, & ſine matre natus?

matrem conſtituit ſimilem? Deinde: Chriſti generatio ab Evangeliſtis refertur: Melchiſedech à nullo narratur. Unde ergo ſimilitudo utriuſque cum genere & ſine genere? An quia Melchiſedech non noti parentes? Chriſti noti. In principio diſcriminis eſt nota ſimilitudinis? Nullo modo, ſed in Sacramenti arcano; ut expoſito Melchiſedech ſine patre & ſine matre, Deus *notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ*, ſecundum beneplacitum eius, quod propoſuit in Chriſto, in diſpenſatione plenitudinis temporum: etenim Chriſtus, uti Deus-homo, apparuit in orbe, ſine patre & ſine matre: cui Melchiſedechus ſimilis; quia licèt habuerit, non cognoſcuntur parentes.

Epheſ. 1. 9.

4 Exponamus arcana. Inter homines ex patre & matre texitur genealogia: in Chriſtoque Deus voluntatis ſuæ demonſtravit ſacramenta; quia dum filius eius in carne apparuit, mundus eum non cognovit. Audiatur Leo Pap. in *Chriſt. nativitat.* Serm. 9. cap. 1. *In Chriſto Ieſu, filio Dei, non ſolum ad divinam eſſentiam; ſed etiam ad humanam naturam ſpectat, quod dictum: Generationem eius quis enarravit? Utramque enim ſubſtantiam in unam conveniſſe perſonam.* Quomodò utraque generatio inenarrabilis, dum illo viſo ſeries pateſceret generationis? Non poterat mundus dicere, quod non valebat cognoſcere. Sacramentum Deus oſtendit, ubi inſigni novitate filium hominem expoſuit: igitur mirum, quòd Chriſtus ex patre & matre appareret in orbe, verùm ſine patre & matre: quod genealogiam ſignaret natura humana, ſine humana genealogia. *Ingreditur hæc infima Ieſus-Chriſtus* (præmittit idem ibid. *ſerm.* 2. cap. 2.) *de cœleſti ſede deſcendens, & à paterna gloria non recedens, novo ordine, novà nativitate generatus. Novo ordine; quia inviſibilis in ſuis, viſibilis factus eſt in noſtris* ::. *Novà nativitate genitus eſt, conceptus à Virgine, natus ex Virgine, ſine paternæ carnis concupiſcentia, ſine maternæ integritatis iniuria.* Patet & nativitas nova & novus in generatione ordo, ut coruſcaret illuſtris in utraque natura generatio. Novo ordine nativitatis in nova nativitate; quia ex matre virgine: & ordine novo, dum nova præ ſe fertur generatio; quippequàm ſi in æterna genuit cœleſtis Pater ſine genitrice, in humana mater filium concepit, ſed ſine patre.

LeoPap
Iſai. 53.
Cur conſtitutio Chriſti eſt arcanũ ſacramentis
Idem.

5 Incarnationem Verbi Dei exoptat Siracides, dicitque Domino: *Innova ſigna, immuta mirabilia, glorifica manum & brachium dextrum. Feſtina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia.* Alapide ſubdit hìc: *Ideſt, alia nova patra miracula: immuta vetera in nova: priſca cum modernis commuta: patra ſimilia, ſed diverſa ab illis, quæ patraſti.* Magna næ in Verbi incarnatione facta miracula, & nova, & ſingularia; quippe nec cogitatum Mater virgo, & Deus homo: verùm quare in his ſignis & portentis optat vetera verti in nova; in ſimilia, ſed diverſa? Ut ſi pridem ex patre generatione filij fulſit infinita fœcunditas; incarnatione ex matre eluceat nova nativitas, miraculis immutatis, ſimilibus & diverſis: quandoquidem ſi primum ſtupendum miraculum incomprehenſibile, quòd à genitore filius eſſet ſine matre; in incarnatione Verbi, novo ordine, idem à fœmina natus eſt filius, ſed ſine patre. Sibylla apud Ioann. Textor. in *Synonym.* litt. C. accinit:

Eccli. 36. 6.
Alapid.
Numquàm cogitarum Mater virgo, & Deus homo.

Æterno genitore natus:
Virginei partus, magnoque æquæva parenti
Progenies.

Sibyll.

Chriſtus filius utriuſque eſt: habet patrem, habet genitricem; ſed connotando prodigijs ex utroque diverſam nativitatem: temporalem nimirùm ex genitrice: æternam ex genitore. Ieſus-Chriſtus Dei filius & homo eſt. Deus ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus: homo ex ſubſtantia matris in ſæculo natus. In utraque unius perſonæ ſubſtantia, patrata ſunt mirabilia; & quæ in incarnatione nova dicta, ſimilia etiam ſed diverſa; quoniam ſi pater ſolus in generatione æterna, in temporali humana ſimiliter mater ſola.

Cur conſtituto Chriſto, novus dicitur generationis ordo?

6 *Chriſti autem generatio ſic erat:* inquit Matthæus, referens eius temporalem generationem. Quid eſt *Sic*? In tempore natus ex Virgine filius Dei. Non ut natus ex Patre, natus ex Virgine. In miraculi magnitudinem, ſatis erat videre virginem matrem; ſed expreſſit ut novum, in nova nativitate diverſum ordinem: dicitque de Chriſti humana generatione *ſic eſt*, cùm in æterna non *ſic*; quippequàm immutanda mirabilia, quæ ab æterno ſunt patrata. Unde ut ſimile & diverſum in nativitatibus miraculum fulſit; quòd fœmina ſine viro conciperet, ſicut Deus ſine fœmina filium concepit. Vide dicta, *Tom.* 5. *T.* 3. *D.* 3. *n.* 12. Ita enim ſubſcribitur ac firmatur, novum & æternum teſtamentum: novum ex ſola Virgine genitrice: æternum verò, ex Patris fœcunditate. Propheta Evangelicus ſignat conceptionis

Matth. 8 18.
Et nova nativitas.

nis puritatem, dum prædicit Virginem filio impoſituram nomen. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Vatabl. & Maluend. *Vocabit ſcilicèt ipſa Virgo mater infantis: & vocabis O Virgo nomen eius.* Per propriè filio quem pepererat impoſuit nomen; quia non habebat, cui peperiſſet, ſuper terram patrem. *Vocabis nomen eius Ieſum.* Ius in nomen infantis ab origine; quam infans non habebat, niſi à matre. Venantius ubi ſupr. v. 255.

Vatabl.
Maluẽd.
Luc. 1. 31.

In deitate Patri æqualis, ſed corpore matri.
Ecce pater mundi, filius ecce tibi.

Venant.

Filium ancillæ tuæ: dixit David. Quænam hæc? *Filius Virginis*: ſubdit Genebrard. Ancillam Virgo ſe dicit, dum filium concipit. Non alterius in carne proles divina: ipſa ancilla mater erat & ſola: ipſa dumtaxat eius conſulat nomini, qui inter homines, filius unicus matris ſuæ. Diximus ſæpe de huiuſmodi argumento (vide hìc *Tautolog.* 1. n. 16. & ibid. *Didaſc.* 6. n. 3.) reſpondeamus ergo principali inſtituto.

Pſ. 85. 16.

7 Sapientia ergo increata quaſi per umbram oſtendit, quod in noviſſimis diebus orbi patuit. *A generationibus meis implemini.* Filius Dei hìc hominibus gratia vacuis, loquitur, in ſententia Pinnæ hìc. Quot enim habet generationes, ut ex eis genus humanum impleatur gratijs? Duas: æternam & temporalem, ex qua quia homo, mare gratiarum in hominem; etenim chariſmatum plenitudo, Verbum caro, Deus-homo, quod quidem manifeſtum inexcogitabili miraculo, dum in utraque generatione filius, quantumvis in utraque diſſimillimus modus: igitur in æterna filius ſine fœminæ conſenſu, in temporali filius fœminæ puriſſimæ ſine viro. In unica perſona duplex in gratiam invenitur natura: à Patre divina; à matre, humana; ſed mirabile inauditâ differentiâ: equidem à Patre filius ſine genitrice: verùm à genitrice, filius ſingularis ſine patre. *Ut putabatur, filius Ioſeph.* Cæterùm eius temporalis generatio non fuit ſic. *Putabatur.* Ioſeph habebat patris ſpeciem, non tenorem; qui è cœlo electus munere deſponſationis in teſtem integerrimæ virginitatis. Quid mirum, ſi ex novitate generationum, generi humano copia adveniret gratiarum; dum Chriſtus in orbe fulget, cuius mater virgo eſt, & cuius pater fœminam neſcit? Miraculum offertur, quod priùs ab hominibus ignorabatur. Facit Deus mirabilia magna ſolus, ut ſtupeſcat & veneretur mundus: Neſcit homo; ſed, ut accinit Ioann. Mellius Souſa de *Incarnation. Domin.* à verſ. 307.

Eccli. 24. 16.
Chriſtus in duplici natura, una perſona.
Luc. 3. 23.

Tunc docet ille modum, reſeratque arcana, Deique
Supremi manifeſtat opus, mirabile nobis,
Et Superis etiam, non ante ab origine mundi
Patratum, numquàmque iterùm patrabile.

Souſa.

8 Huiuſmodi ſpectabile ſacramentum Pſaltes Regius præcognovit, & ænigmaticè innuit. *Semel locutus eſt Deus* (inquit) *duo hæc audivi.* Hebr. *Unum locutus eſt Deus: duabus iſtud.* Maluend. *Semel & iterùm.* Caietan. *In uno iſto Dei dicto, duo.* Quid ſemel dictum, & in uno non unum, ſed duo ſemel & iterùm intellectum? An quod indicat Paulus, *Multifariàm multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis; noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio?* Altiora ſunt, quæ in eodem argumento prædeſignavit David. Quod Deus unicè locutus eſt, eſt Patris Verbum, qua de cauſa inſignitur *dictio Patris*, eiuſque filius mentis, ratione infinitæ fœcunditatis; eo modo, quo expreſſimus, *Tom.* 5. *Tautolog.* 3. à *num.* 67. ut Verbum, quod intelligentis, verè ſit & propriè Filius Patris. Cùm Pater cœleſtis dixit, filium genuit, & ſemel dixit: duoque ſignantur in uno, dum humana etiam deſignatur generatio; quia vel in terminatione naturæ humanæ Chriſtus eſt filius Altiſſimi. Filiatio ſequitur perſonam, non naturam. Dictus filius Verbum fœcunditate divinâ Patris, qui filius etiam vel in ipſa natura genitricis; & *Unum in duabus* dicitur Verbum; quoniam vel in acceptione, qua ex fœmina natus, Patris æterni eſt veriſſimè filius. Dum quod non erat, aſſumpſit, id quod fuit permanſit. Videri quibat unione alienæ naturæ, conditionem ſequendam naturæ alienæ. Chriſti generatio non ſic: in utraque natura Verbum eſt, quod ſemel locutus eſt Pater: duoque interſunt, dum connotatur genitrix, à qua natura humana, ſicut à Patre divina; quippe in duabus ſubſtantijs una perſona.

Pſal. 61. 12.
Hebr. 1. 1.
Quo prodigio?

9 Ita intelligitur textus difficilis ex hyperbato Græciſmicæ confuſionis. *Ideoque* (Virgini dixit Angelus) *& quod naſcetur ex te Sanctum vocabitur filius Dei.* Facilè textum, & propoſitum intelliges; ſi pro *Quod*, ſubſtituas *Quamvis*: ita ut ſenſus ſit: *Quamvis naſcatur*

Luc. 1. 35.
Quod *pro* quãvis.

ex te vocabitur filius Dei. Haud quia ſumpta carne, alienæ naturæ ſumet conditionem; filius amittet filiationem cœleſtem. Unum videndum in duobus. Non perſona à genitrice, ſed à cœleſti Patre: in duabus naturis, filiationem

Diſcrimē inter Verbum verum, & verbum bonum.

ſequetur generationis ſuperioris. Unde cum per hanc perſona & una & divina ſit; filius Altiſsimi vocabitur, quamvis naſcatur ex te. Intendamus: perſcrutemur. Unus Chriſtus eſt ex patre & matre. Verbum verum, & Verbum bonum. Verum, ex conceptione fœcundâ divinæ mentis. Bonum, ex utero Virginis. Unus filius exponitur, & ex filiatione duo intellectu percipiuntur: nimirum filius à Patre, abſque ulla in conceptione genitrice; & à matre abſque ullo in humanis vel cœleſti genitore. Canit in rem Benavidius in *Horis ſucceſsiv.* lib. 2. Epigram. 69.

O ſtupor! Ut terram condat verbum edidit unum:
Benav. *Nunc opus ut redimat, ſunt duo verba Deo.*

Semel enim & iterùm unum auditur. Unum verbum, & in duobus articulis? Quia Pater gignendo dixit, & mater in conceptionem conſenſit. Claruit ergo filius cum utroque, ſine patre, & ſine matre.

10 Matrem audiamus. Nuncium de prolis conceptione accepit Virgo; ſtatimque: *Quomodò fiet iſtud* (inquit) *quoniam*
Ib. v. 34 *virum non cognoſco?* En moles totiùs difficultatis. Fiet iſtud, quoniam virum non cognoſcis. Non in opus neceſſarium, cognoſcere virum: imò neceſſe, nullum ad

Virginis activa cōceptio ſine viro.

conceptionem cognoſcere. *Spiritus-Sanctus ſuperveniet in te.* Superveniente Spiritu, erit conceptio. Filius Altiſsimi in carne, divinà virtute, erit ex te ſola; non ex voluntate viri: etenim ex te idem filius concipietur ſine viri virtute, qui ab æterno ſine fœmina genitus ex Patris mente. Incarnationem tota Trinitas operata. Patri attribuitur filij miſsio: Spiritui Sancto, immediata conceptionis operatio: Incarnatio ſoli filio; quippe facta hypoſtatica unio in ipſomet conceptionis momento.

Opus Trinitatis in Incarnatione Verbi.

A Domino factum eſt iſtud, quod eſt mirabile in oculis noſtris. Opus magnum: ſed Spiritus-Sancti virtute, micat quomodo factum eſt iſtud. Iam natus qui Verbum verum ex Superni genitoris intellectu: naſcetur Verbum bonum ex matris utero: & cùm illud unum ſit, erit in carne Altiſsimi filius, quamvis in te caro factus. Ex te homo, à Patre æterna filiatio: etenim tametſi in illo duplex natura; in naturis diverſis una perſona. *Erit* enim *magnus*; Ib. v. 32
quia ſingularis; tuque etiam in elevatione magnitudinis: etenim non ſolùm concipies & paries virgo, ſed filium gignes ſine viro, virginis mirabili fœcunditate: quem Pater cœleſtis ſine fœmina ab æterno concepit mente. Souſa d. v. 314.

——— *Paries, ò Virgo beata!*
Filius immenſi dicetur, & alma propago
In terris; cœloque Dei notiſsima proles. Souſa.

11 Utramque & utriuſque generationem, mentis nimirùm & ventris, notat apprimè Siracides. *Fons Sapientiæ* (infit) *Verbum Dei in excelſis. Radix Sapientiæ cui revelata eſt? Ipſe creavit illam in Spiritu Sancto.* Eccli. 1. à 5. Tota ſacra ineffabilis Trinitas præ ſe fertur. Pater, fons Sapientiæ, Verbum Filius, tertiaque ex utroque perſona, Spiritus-Sanctus. Claudianus (credo Damaſum) de *Chriſto*, Epigram. penult. à v. 1. modulatur, & floridè:

Proles vera Dei, cunctiſque antiquior annis;
Nunc genitus qui ſemper eras, luciſque repertor,
Ante tuæ matriſque parens; quem miſit ab aſtris
Æquævus genitor, Verbique in ſemina fuſum Claud.
Virgineos habitare ſinus, & corporis arcti
Iuſſit inire vias, parvàque in ſede morari;
Tu ſolus, Patriſque comes: Tu Spiritus inſons,
Et toties unus, tripliciq; in nomine ſimplex.

Plura *Tomis priorib.* diximus, latèque ex Orpheo tractat Athanaſ. Kircher. *Obeliſc. Pamphil.* lib. 3. cap. 9. in *Menſa Iſiac.* cap. 5. Diviſ. 2. & in *Anacephalæoſ. Totius Oedip. Copti*, cap. 1. Unde vel ex Ethnicis Vincent. Chartar. *de Deor. Imagin.* pagin. 358. inquit:

Myſterij SS. Trinitatis.

Par tribus eſt facies.
Par tribus eſt ætas. Chartar.
Par quoque forma tribus.

12 Flectatur igitur calamus principali propoſito. Verbum Dei à fonte Patris, eſt Sapientia genita, ſed increata, ut eius origo: quomodò ergo *creavit illam in Spiritu-Sancto?* Ib. v. 9. Sunt duæ in Chriſto generationes: altera paterna, materna altera. Illa, ſine fœminæ conſortio, unde Verbum fœcundæ divinæ mentis, increata Sapientia. Hæc ſine viro, unde Chriſtus homo, fœcunditate Virginis, Sapientia incarnata; quippe humanitatem ex genitrice ſumpſit: diciturque, quod Spiritus-Sanctus attributivè (uti diximus) creavit;

Quo ſenſu Chriſtus ex Patre, & Spiritu-Sancto?

quia illius tantùm virtute, homo factus ſine genitore, qui ab æterno filius Patris ſine fœmina ex fœcunditate mentis. Fons Sapientiæ Verbum Dei in excelſis: ſed Spiritus-Sancti virtute in utero matris; quippequam habuit Filium Pater cœleſtis in ea, quem habuerat, priuſquàm caro factus, ſine illa. *Creavit illam in Spiritu-Sancto.* Creatio (ut alibi dixi) non ſolùm eſt ex nihilo, ſed etiam ex indiſpoſito ſubiecto. Fœminam ſine viro concipere, tantum poſsibile Numini. Indiſpoſita eſt, quia non homo ſine ſemine: diciturque factum Sancti Spiritus virtute; igitur Chriſtus ex fœmina homo verus ſine homine, ſicut Filius Patris luminum ſine conſenſu, nec operatione fœminæ. Audiatur Bernardus, de *Deipar.* Serm. 2. n. 11. *Verbum, quod de Supernis haurit, uberius nobis Maria refundit. Verbum ex ipſo Patris corde*
Bernard *ſuſcepit. Dies diei eructat Verbum. Utique dies Pater: an non & Virgo dies? & præclara. Rutila planè dies, quæ procedit ſicut Aurora conſurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol.* Sic & aliter Maria; atque Verbi ex his diebus differentia: igitur ex intellectione eructavit Pater Verbum
Pſal. 18. 3. verum: ſed cor Virginis nobis eructavit Verbum bonum. Hinc Pater in baptiſmate dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus*; il-
Matth. 3. 16. lucque ſpecie columbæ deſcendit Spiritus-Sanctus. De Spiritu-Sancto concepit Maria. Filij videnda veritas & bonitas: ideſt, divinitas & humanitas. Verbum verum, Verbum bonum: Verum ab intellectu Patris; bonum à Spiritu-Sancto ab utero genitricis. Quis audivit umquàm tale, aut vidit huic ſimile? Quomodò fiet iſtud? Signavit (ut vidimus, *præced. Didaſcal.* n. 3.) Nonnus:

Quòd Virgo Filium pareret,
Nonn. *Naturam mutavit pater.*

13 Abſcondit Pater hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelavit ea parvulis. At radix Sapientiæ cui revelata eſt? Petro revelavit Pater, unde ex cognitione felix. Diſcipulos Aſſertor N. interrogat,
Matth. 16. 13. *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Facile videtur diſſolvi nodum; aſſerendo, Filium hominis eſſe hominis filium. Aliud & altius interrogat aſſeclis: ſcilicèt, quem dicebant Filium Virginis? Petrus ſtatim:
Verſ. 16 *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Haud categoricum videtur reſponſum, ubi Chriſtus ſe exponit Virginis Filium: etenim Filium eſſe æterni Patris, quid ad filiationem ex conceptu genitricis? Totum, & ſimul expanſum abſconditum ſacramentum: igitur ſimul Patris & filius Virginis; quia non ſolùm homo, non ſolùm Deus; ſed Deus-homo. Deus genitus ex paterna mente, homo ex Virgine, ſumptà carne: & ubi de Filio Virginis interrogatur, exactè de æterna conceptione reſpondetur; quoniam idem filius ex Virginis utero, ac quem Pater uti Verbum conceperat ab æterno.

Petrus definit Chriſti mirabilem excellentiam.

Utramque naturam complexus eſt Petrus, dum protulit: *Chriſtus*, connotans originem, & ſimul in diverſa natura patrem & matrem; ut pateret Chriſti conſtitutio diſtinctà origine & modo: ſiquidem etſi Chriſtus naturarum diſtinctione, idem ipſe eſſet Filius utriuſque; erat diverſus modus filiationis, mentis & uteri ex fœcunditate genitricis & Patris: genitricis, in humana conditione ſine patre: Patris verò, in æterna ſubſtantia, verùm ſine genitrice.

14 Patet Apoſtolorum Vertici myſterium magnum revelatum à Patre, ut omnes fateamur proceſſum ex ore Petri. *Honor Regis iudicium diligit.* Pſal. 98. 4. Deliria hæreticorum ſine iudicio, erga fidem tantùm iudicium à Petro; igitur illi ex confeſsione honor, quod extra ſenſum eius, dumtaxàt furor: de quo aliàs. *Honor Regis iudicium diligit.* Rex hic Meſsias, Chriſtus Dominus ſignatur à Lorino hic: Honor eius claret, & honor iudicium diligit? Næ. Nemo poteſt iudicare de honore, ni fuerit cœlitùs revelatum à Patre. Honor Chriſti, quod ſit filius Patris, & filius Virginis.

Cur Petrus?

Poterat hominis errare iudicium, ſi dumtaxàt iudicaret filium hominis. Poterat, cùm videret hominem, cenſere hominem habuiſſe patrem; quia animalis homo non cogitat, quæ ſunt Spiritus Dei: honorque tantus iudicium diligit, quod Pater revelavit, & Petrus protulit; quoniam etſi Filius hominis aſſumptà carne; erat Filius Dei vivi: & ſtupendo miraculo, ſignato Petri iudicio: equidem in ſummum honorem maieſtatis, & hypoſtaticæ unionis; idem ipſe ſine patre operà fœminæ generantis, qui ex mente Patris filius ſine opera genitricis. Elucet iam quæ inſignior Mariæ gratia, virginitate fœcundà. Communem filium cum Patre cœleſti habet: & ut ſingulariter haberet;

Honor Chriſti, quòd ſit filius Patris & filius Virginis.

Virginis ad verbum, Verbum deſcendit Olympo.
Felicem natum! Genus alto à culmine cœli Benavid. & Souſa, d.
Ducit, & æterni proles dicetur ubique.

*** *** ***

DIDASCALIA III.

Spes quæ differtur, affligit animam.

Prov. 13.12.

1 GNOMA eſt Sapientis, expreſſa angoribus expectantis; quin reputet ſolatium refrigerium, quia futurum: etenim ut verè profert Publ. Syrus, in *Mimis*, n. 190.

P. Syr.

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Cupienti eſt mora ipſa diligentia.

Spes ſedet, votum volat: patiturque expectantis preſſus animus; quia motibus deſiderij, Spei non reſpondet motus. Diſtortè apud Priſcos cum Nemeſi picta ſpes, per quam gaudia expectat cor. Politianus, *Epigram.* 13. Marullus, 180. Pindar. in *Nemeis*, Od. 8. Nemeſis inſignia menſura & fræna. Vincent. Chartar. in *Deor. imagin.* pagin. 308. Unde Claudius Minos, in Alciat. *Emblem.* 27. accinit:

Claud. Min.

Una manu cubitum oſtentat, gerit altera frænum.

Nemeſis cum Spe.

Diſſonat ſanè dum micat in eventu felicitas, Spei Nemeſiſque ſocietas: equidem in gaudia nec habet menſuram cupientis votum, nec ſuſtinet in deſiderata frænum. Neſcit habere modum. Otho Vænius, *Embl.* 16. inquit:

Oth. Væn.

Calcat ardor pede menſuram, atque domantia, hunc
Nulla lupata, modus, lex, retinacula movent.

Imago Spei.

Idem *Emblem.* 30. pingit Spem lactantem Cupidinem, & oſtendentem illi rutilum florem; quippe expectantis gaudia avidum, allectum cor, nutritur tantùm ſpe. Qua propter Paulus, cùm necdùm poſſet oſtendere diſcipulis fructus æternæ beatitudinis, quaſi in flore pro gaudijs ſupernæ felicitatis; *Lac* (inquit) *potum dedi vobis, non eſcam.* Ita nutritur anima, quouſque deguſtet cœleſtia: igitur ſi ineſſet, ex felicitate ſupernè potità, gaudium, non ſpes eſſet in lacteis floribus, ſed proſperè evaneſceret per fructus. *Spes autem quæ videtur non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat. Si autem quod non videmus ſperamus; per patientiam expectamus.* Appoſitè, *Per patientiam*: equidem cùm gaudium ſecurum ſit, & mora exulceret pectus; omnis creatura ingemiſcit & parturit uſque adhuc.

1. Cor. 3. 2.

Rom. 8. 24.

2 Dicit Noſter Aſſertor. *Miſereor* (inquit) *ſuper turbam, quia iam triduò ſuſtinent me; nec habent quod manducent.* Expectabant auxilium, triduòque altà providentià in prodigium, fuit protractum: ſuſtinereque dicit pro præſtolari, ut vehementem declaret ſpei fodicantis pœnam: etenim ſpes quæ differtur, affligit graviter animam. Plautus in *Aſinar.* Act. 3. ſcen. 3. v. 26.

Marc. 8. 2.

Unde expectatio & afflictio?

Miſer eſt homo qui amat:
At qui pendet, multò miſerior.

Plaut.

Pendet animus, affligitur pectus: gaudia quippe etſi credantur; neſcit homo, quando hæc erunt. Aſtruit anxietatem noſtra Tautologia. *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi.* Iuxta Auguſtinum, ut vidimus in *Litter. Expoſit.* n. 45. *Suſtinens ſuſtinui.* Dolorem indicat, dum favorem expectat? Utique. Nonne à Domino auditus & exauditus? Nonne fauctus? Unde cruciamen pectoris? Ex conditione ingenità expectationis: igitur quamvis gratiæ Domini ſperaret inſignem benevolentiam; neſciebat ſpe quando intenderet in gratiam. Occurrunt pietati, quæ animæ cruciamina, flammis piacularibus addictæ: equidem in angorem quantum tormentum, dum cruciat ſpes gaudiorum? Non hìc exponitur ſpes contra deſperationem, ſed verſus infallibilem felicitatem. Eſt ſpes ſine timore, quæ non confundit, ſed dolore mulcet. Unde vel Profanus, 2. *Amor.* Eleg. 9. ſuccinit:

Pſal. 39. 2.

Ne modò deficiant voces.
Sperando certè gaudia magna feram.
Et modò blandicias dicat, modò iurgia nectat,
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Ovid.

Gaudium habet, verùm conſumit gaudia voto: eſt gaudium cum deſiderio. Cogitat bono finire dolorem, cæterùm non videt finem: pectuſque conficitur, ubi gaudet; quippe dolor illo gaudio non conficitur. Canam ex priſco Hiſpano Vate in rem, acu tactam, argutè atque lautè expreſſam:

Spes dulcedo & afflictio.

O Spem vel in tuto ſitam!
Numquàm plenè levas ſortem.
Quid quòd expuleris mortem,
Si non conceſſeris vitam?
Dolo agnoſceris à me,
Sed neceſſarium tranſire:
Quippequàm non poſſum vivere
Nec tecum, nec ſine te.

Nec tecum, quia diluis gaudia: nec ſine te; quippequàm ſine te nulla.

3 Diſſolvit argumentum N. Venerabilis Beda, *Prov.* loc. cit. *Quando differtur* (inſit) *ſpes æternorum affligitur anima fidelium; vel pro dilatione videlicet bonorum, quæ amat; vel pro illatione malorum quæ tolerat.* Non enim opponuntur vexatio præſentium & memoria futurorum. Hinc D. Thom. 1. 2. quæſt. 32. art. 3. ad 2. *Nihil probibet* (ait) *idem ſecundum diverſa eſſe cauſam contrariorum. Sic igitur ſpes, in quantum habet præſentem æſtimationem boni futuri, delectationem cauſat: in quantum autem caret præſentià eius, cauſat afflictionem.* Idem Ethnicus 2. Thebaid. 2. v. 319.

Beda.

Quomodò ſic in purgatorij pœnis?

D. Th.

Et quæ non gravior mortalibus addita cura,
Spes, ubi longa venit.

Statius.

Spes, quo longior, gravior: graviorque non dicitur, eſtò pœna gravisſima; quippe levat mœſtitudinem futuræ felicitatis memoria. Vel in doloribus anima fovetur gaudio; quapropter illinc ſuſpectat ſidera vultu; non quaſi incertum formidine aliquomodò expectans, ſed inter morulas temporis felicitatem explorans; bonique expectati avidè patitur deſiderium; quippe quod animitùs optat, & felix & infelix expectat bonum. Quid ſi affligitur, ubi ſpem ſecuram patitur?

4 Periodus ſingularis in indicium præmiorum pro abdicatione bonorum temporalium, ob Salvatoris obſequium, ab ipſo Domino exponitur apud Marcum; quod quidem prætermiſſum apud Matthæum. *Nemo eſt* (inquit) *domum, aut fratres*, &c. *qui non accipiet centies nunc in tempore hoc cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam.* Gaudeat anima Chriſto addicta, ubi intuetur ipſas perſecutiones inter præmia, & cœli dona: equidem in hac vita beatitudo homini, pro nomine Ieſu contumelias ac perſecutiones pati. Ergo in præſentem articulum. Propter amoris obſequia, atque in Chriſtum cordis flagrantis ſtudia, promittitur poſſeſsio æternæ felicitatis: quorsùm ergo in promiſsione ſignantur perſecutiones? Hoc, animorum vexatio; illud animarum beatitudo: & ex gloria & in hac vita ex qua felicitas, oritur quaſi ex perſecutione cordis anxietas? Sanè. Haud dicit: *Accipit*, ſed *Accipiet*. Proponit felicitatem ſummam, *in ſæculo futuro*, nimirum, *vitam æternam.* Stabile futurum gaudium, ſed futurum. Bonum eſt & optimum, ſed expectatum. Gaudij concipitur ſpes: perſecutionibuſque ſimul concutitur cor; quoniam expectare in hoc ſæculo totum pondus beatitudinis, perſecutio ſupra cunctas perſecutiones. Hinc *cum perſecutione*, non dicit Chriſtus, ſed *cum perſecutionibus*, quippequàm inter angores animi optantis, & amaritudines mœſtiſsimi pectoris; expectare gloriam, & bonum ex illa ſummum, in præſenti ſæculo eſt centrum perſecutionum. *Cum perſecutionibus*, ut ex abſentia gaudij & poſſeſsione deſiderij, conſtet ærumna; qua pectus maceratur per tempora & tempora: igitur nullum acrius cruciamen patienti pectori; quàm ſpes ſecura gloriæ. *Singulariter in ſpe* conſtituitur anima. *Spes* (iuxta Senecam, Epiſt. 10.) *incerti boni nomen eſt.* Singularis ſpei anima, beatitudinis abſentia poſsidet conſtitutionem; quippe de bono & ſummo habet ſecuritatem. Gloriæ habet ſpem, qua nil plus: tuncque temporis vinculis, cunctarum perſecutionum exponit pœnam; quia nulla intenſior, quàm expectare gloriam. Seneca in *Troad.* v. 996.

Marc. 10. 30.

In pœna latet gloria.

Animarū Afflictio ex abſentia gaudij & præſentia deſiderij.

Pſal. 4. 10.

Senec.

Earum ſpes unde ſingularis?

Dum iſta veniunt, interim hæc pœna in loco eſt.
Præmium eripuit mihi.

Idem.

5 Terribilia quæ in expiationem animæ patiuntur cruciamina. Unde ergo animæ tam dira ex tempore oppreſsio, dum nimis læto expectat culmina vultu? Quia expectat. Spes fovet, & gaudet ſpe gloriæ, ex qua felicitas animæ; ſimulque affligitur cor, quia habet gloriam in ſpe. Bonum in voto eſt vehementiſsimus angor: etſi dolor in ipſis flammis non eſſet, ſpes refrigerij magnus dolor. Eſt perſecutio, quod perſecutionem excutit: magnum gravamen quod gravamen tollit: levamen angit: gaudium ingenioſè premit: etenim cùm illa felicitate carere in expiationem ſit; igne vehementior, in pœnam datur ſpes. Ille epulo etiam ingluvie voluptatum, deſpecto eſuriente Lazaro, ſepultus eſt in inferno. *Cùm eſſet in tormentis*, vidit Abraham, Lazarumque deſpectum: *& ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum; ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Pende: *Cùm eſſet in tormentis.* Non in tormento, ſed *in tormentis*? Utique, ſpem conceperat refrigerationis, cùm cruciaretur in flammis: tormentaque cuncta dicit, ubi ſpem refrigerij cogitatione fovet; quoniam in tormentis ad libertatem expectare ſubſidia, erant in maius cruciamen profectò cuncta tormenta. In inferno tormenta, ſed nulla ſpes: daturque ſpes in inferno, ut ſpe ſine ſpe univerſi doloris videretur aggregatio: igitur

Verſ. 23.

Luc. 16. 24.

Unde ſpes maius tormentū?

igitur in tormenta, quibus cogebatur pati, tantùm reſtabat, refrigerium in gaudium poſſe concipere. Deſcribitur quicquid mœroris, acerbitatis & amaritudinis merebatur à culpa, extremis flagitijs reſpondente pœnâ: & ut conſtet ibi quantum tormentum, dicitur miſer ſperare auxilium; quippe ſummum in doloribus tormenti, acerbitas ſperandi. *In inferno*: Cur locus exprimitur, ubi pro noxijs improbus ille cruciatur? Quoniam animæ huiuſmodi tormento torquentur in purgatorio: infernuſque dicitur, dum dives ſceleſtus ſpe in inferno cruciatur; quia utrobique illo falſo concipiente ſpem, idem tormentum, cum diſcrimine locorum. Videbatur levamen, conferri damnato, quod anima firma ſpe, patitur in purgatorio: videtur, verùm non ſic: erat dumtaxàt cogitatio ſpei: & ut creſceret in flammis criminis pœna; infertur ſanè in inferno, quod in expulſionem pœnæ patitur anima.

Verſ. 22

6 Purgatorij pœnæ præ Averni acerbiores ſunt, iuxta plures DD. Adi S. Birgittam lib. 4. *Revelat.* cap. 7. & *lib. 7. cap.* 39. Ibi animæ in tormentis ſunt: evadendi habent ſpem, non ſolùm in refrigerium ſed in gaudium: ſpeque ſumma indicitur pœna; quippe illam pati, univerſa cruciamina. Patet cordolium, ubi inſtat tormentum, & expectatur gaudium: quandoquidem angit animas in purgatorio, quicquid illatum diviti epuloni in flammis ſine piaculo. Audi Davidem: *Dolores inferni circundederunt me*. Circundederunt, quia pro illo tunc non habebat effugium. Differentia loci, non erat pœnæ: eadem utrobique: eadem diverſo in loco: dicitque *dolores inferni*, licet non in inferno; quoniam ſpem in malis & ad bona pati pectus (ut cogitationis vulnus) extra infernum feralem totus infernus. In inferno ſunt tormenta ſine evaſionis ſpe: in purgatorij flammis ineſt ſpes evaſionis, ſimulque æternæ felicitatis: conferturque inferno, quod anima afflicta patitur in purgatorio; quippe in tormentis non plus, quàm gloriam, ſanè venturam, haberi cordi in ſpe. *Patientia vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.* Ita Hebræos alloquitur Paulus. Alapideque in noſtrum articulum: *promiſſionem in cœlis*. Sublimis periodus: ingenioſus lucet Paulus, dum obeſt verborum nodus. Patientia itaque neceſſaria ad ictus, haudquaquàm in gaudio. In cœlis promittitur gloriæ felicitas, non cruciaminum acerbitas. In cruciamina hominibus opus comite roboratrice patientià. Unde ergo in gloriam promiſſam à Numine, neceſſaria? Gloria eſt, cæterùm promiſſa: gloriam, dum dolor inſtat, in expectatione habere; eſt intimum vulnus cordi; quia dolor gravat, atque refrigerium diſtat: & cùm patientia ſit neceſſaria in cruciamen; exponitur neceſſaria in gloriæ optabilis promiſsionem: etenim in dolore ſpes gloriæ dolor maior, quàm maior dolor. Vernaculè: *Para la pena, que en la pena, proviene de la eſperanza; es neceſſario, armarſe de paciencia.*

Quàm graves purgatorij pœnæ

Pſalm. 17. 6.

Cunctam excedit pœnam ſperare gloriam.

Hebr. 10. 36.

7 Scrutemur textum in Didaſcaliæ propoſitum. Animæ torquentur piacularibus flammis, voluntatem Dei facientes: igitur in purificationem ibi ingeritur, quicquid gravat in pœnam; igitur nihil coinquinatum intrat in gloriam, cuius per gratiam ſpem poſſident, atque dolentes gaudent. En ictus & vulnus, quod patienter portat animus. *Ut reportetis*: ait Paulus. Non ſolùm, *ut portetis*, ſed ut *reportetis*. Ubi gravior pœna, patientia amplior neceſſaria. In animabus ſpes gloriæ, doloris refrigerium (quia laboris non requies) acuit vehementiam doloris: dicitque Paulus & portare & reportare ſpe firmà abſentiam gloriæ; quippequàm dum ibi affligitur animus, gaudium ipſum maius pondus. Phraſis Doctoris Gentium. *Pondus gloriæ*. Singularis nexus & ſpecioſus! Pondus aggravat, gloria ſublevat. Pondus infert oppreſsione dolorem, gloria oppreſſo concedit requiem. Unde ergo ex gloria pondus, ſi illà evaneſcit acerbitatum vulnus? Eſt gloria ſopito labore poſſeſſa; & gloria in laboribus promiſſa: Pauluſque appoſitè ſpem gloriæ pondus dicit; ſiquidem in gravi pœna ſpes gloriæ animam opprimit. Anima opprimitur, quo dolore patitur: reſpectuque expectationis gloriæ dolore ipſo non affligitur; quia plus patitur ſperando, quàm patiendo: igitur in acerbioribus nec ſpecies videtur inflictæ pœnæ; reſpectu pœnæ ac ponderis expectationis gloriæ. Ne mireris pondus: acrior eſt pœna damni, quàm pœna ſenſus; de quo infrà.

Expectatio beatitudinis, pondus doloris.

2. Cor. 4. 17.

8 Pœnæ fictæ acerbitatis latæ Tantalo, vividè confertur, quæ datur animabus in purgatorio. Ut purgaretur à crimine è verbo levi, & transferretur Dijs acceptus, in Campos Elyſios (ubi in oblivionem malorum permeabat Letheus, ad cuius introitum, ut accinit Virgil. 6. *Æneid.* v. 329.

Virgil.

Centum errant annis, volitantque per littora circum:
Tum demùm admiſſi ſtagna exoptata reviſunt.)

Ille ergo ſitibundos & famelicus collocatur inter proxima labijs fluenta, & iucundiſsima ex arbore pendula poma: at dum ſitim & famem cupiebat extinguere, cuncta fugiebant ab ore.

Petron.

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix; quem ſua vota premunt.

Pœna Tantali.

Ita Petronius in *Satyr.* pag. 25. Idem apud Ovid. 2. *Amor.* Eleg. 2. v. 43. Horat. lib. 1. *Satyr.* 1. v. 68. & *Epod.* ult. v. 65. Cornel. Gallus, *Eleg.* 1. verſ. 15. Maxim. Tyrius, Serm. 25. Natal. Comes, 6. *Mytholog.* cap. 18. Claud. Minos in Alciat. *Embl.* 84. decerpentes ex Homer. *Odyſſ.* 11. ubi:

Tantalum hìc vidi, duros perferre labores:
Namque erat in ſtagno mentum tangente, ſitiſque
Aſsiduè urgebat: potandi at nulla facultas:
Nam quoties in aquam deflectit labra refugit
Unda levis, toties abſorpta, ac terra videtur
Sub pedibus; rurſuſque levem Deus evocat undam.
Hìc ſunt arborei fœtus, præſtantia mala
Punica, ſunt oleæ, ſunt ficus, pomaque formà
Inſigni; ſenis allectant quæ cuncta palatum.
Sed quoties manus tentat decerperi fructus;
Potiùs hos ventus celeris in nubila portat.

9 O anima, ut luas pœnas in purgatorio ſita! Mutato nomine de te verè fabula narratur. Sitibunda & veſcula beatitudinis, habet cibum atque potum coram oculis. Fame premitur, ſiti angitur, utroque opprimitur. Spe levaminis gaudet, ſed intimè dolet; quoniam concutitur in extremis malis ſic, & in auxilium tantùm explorat ſpem. Eſt ſpes finis dolorum, ſi acceſſerit gaudium: ſpeſque infert vehementiam vellicantis doloris; quia necdùm dolorum finis. Mala urgent, nec finiuntur mala, quibus neceſſaria patientia: equidem quantumvis ſpe levantur; latet nimis, quando hæc erunt. Urente ſiti vovet, quod corditùs cupit, ſolicita beatitudinis, ut viſo Numine, potetur torrente voluptatis; ceterùm fugit aqua, & plus ardet ſitibunda. Adeſt ærumnà nimis famelica; cupitque ſatiari apparente glorià; fugiuntque quaſi viſi in ſatietatem optati fructus; quos uſque in perfectam puritatem abſcondit tempus. Hinc dolor, hinc mœror. Spes ipſa quaſi viſæ beatitudinis auget planè acerbitatem doloris: igitur ipſa ſpe, & ſpei gaudio, auget cruciatus, pati, & habere gloriam ante ipſos oculos.

Symbolum pœnarum in purgatorio.

10 Ægrè removetur animus à ſpe concepta; ſummèque premit, ſi aliquomodò dilata. *Qui ſunt hi ſermones, quos confertis adinvicem ambulantes, & eſtis triſtes?* dixit Salvator N. (de morte, diabolo & inferno partà victorià) duobus diſcipulis, ambulantibus in via. Unde ergo diſcipuli in mœrorem altum vulnus? Dicunt promptè: *Nos autem ſperabamus::. & nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie.* Videre gloriam reſurrectori ſperabant: vultuque præ ſe ferunt cordis triſtitiam: igitur graviſsimæ pœnæ; gloriæ ſpem certam habere, atque gloriam ſperare. In doloribus verſabantur, ex quibus gloriam Salvatoris expectabant; quippequam eius manifeſtatione, tota lætitia reſtituenda pectori. Tertia dies erat, in qua gloriæ manifeſtationem ipſe promiſerat. Tantiſper diſtulit, ut appetitum acueret, & oculos in viſionem admirabilem purgaret: manifeſtationeque gloriæ brevi dilatà, triſtitiam vultu demonſtrant; de qua videnda ſtatim ſpem conceperant. *Super hæc omnia tertia dies eſt hodie.* Quænam hæc, ut ſuper hæc in ſignum acerbitatis deſignetur tertia dies? Paſsio ſanè Salvatoris, cruciamina & dolores à morte & à morte crucis. Sit ergo: cæterùm quid, modò ad cordis vultuſque triſtitiam? Sperabant illa die Chriſti ſurgentis videre gloriam: & cùm gloria protracta ſit cordis cruciamen, ſummam ingerens expectanti mœſtitudinem? relatis quæ acciderant in morte crucis, & diriſsimæ paſsionis; gloriæ expectatæ dilationis tormenta, ſuper hæc omnia. In dolore paſsionis antecactæ gaudium expectabat anxietas, ſed habitu peregrino illos latebat exoptata felicitas. Salvatoris gloriæ erat firmiſsimæ ſpes: quæ quidem vel ad horam alià ſpecie, ita vulneravit cor; ut rumpens mucrone ſaucium doloribus pectus, etiam præſignaret mœſtitudinem vultus.

Luc. 24. 17.

Verſ. 21.

Extremum in dolore, voto non frui.

11 En articulus animarum piarum in flamma ignis, ut afflictione fiant capaces cœleſtis feliciſsimæ viſionis Loquuntur oppreſſæ amaritudine, concuſſæ dolore. Qui ſunt hi ſermones, quos adinvicem conferunt, ex pœnis triſtes? *Quando veniam & apparebo ante faciem Domini? Beati qui habitant in domo tua Domine!* Concupiſcit abſcondita, & concupiſcendo cœleſtia, deficit anima. *Sonet* (dicit) *vox tua in auribus meis. Vox enim tua dul-*

Vota animarum.

dulcis & facies tua decora. Oſtende mihi faciem tuam. Sitim Deum fortem vivum, ſicut cervus ictus fontes aquarum.

——Iacet hic captiva voluntas
Nec bona quæ vellet, vincula velle ſinunt.
Non ego, ſed noſtræ tu maxima cauſa querelæ es;

Herm. Hug.

Expectat, ſidereas ætheris ire vias.
Eia age, pande fores, inamœnaque clauſtra reſolve:
Et ſine ſidereas ætheris ire vias.

Ita Hermann.Hugo, *lib.3.Suſpir.3.* Nonne hic animæ habent beatam ſpem! Utique. Unde pœna? *In pace amaritudo amariſsima.* In pace ſunt, ſed ex dolore amaritudo, & angor: verùm hic aut ſummus dolor: etenim quia differtur afflictis pœnarum gravamine, optata gloria; in amaritudine tormenti amaritudo amariſsima.

Iſai.38. 17.

Spes fovet, & meliùs cràs fore, ſemper ait:

Tibull. 6. 2. v. 20.

Dolor ibi urget, cum quo non eſt plena pax; ſed magis angit beatitudinis ſpes: ſiquidem reddit amariſsimam pœnarum amaritudinem, expectare in gloriam viſione Numinis æternam felicitatem. Cràs meliùs fore cogitatur, verùm cràs in cràs differtur: & cùm huiuſmodi ſpe protrahatur, amaritudinem ſuſtinentibus gloria; in pace ſit animabus amaritudo amariſsima.

Unde illarum amaritudo amariſsima.

12 Dicit Siracides: *In ira flammæ devoretur qui ſalvatur. Feſtina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.* Quæ ſalvatur & conſumitur ab igne, eſt anima in flammis piacularibus purgatorij. Dum videtur optare tormentum, poſcit auxilium; ut intenſione doloris amaritudo evaneſcat amaritudinis: etenim cùm anima in irà flammæ pœnas toleret, & gloriam avidè expectet; devorante intenſiùs flammà, pœna illa non erit pœna: quandoquidem expectantibus gloriam, non eſt dolor in tormentis; reſpectu dolorum expectationis. Urget: *Feſtina tempus*: ait. Quid temporis feſtinatio, ubi altiùs opprimit ignibus amaritudo? Totum levamen, exprimens cruciatuum diminutionem: igitur ſi ſpes differtur, ignibuſque anima intensè cruciatur; plus quàm inter ignis amaritudines, ſub amaritudine dilationis; quippe finis cras cogitatur, verùm cràs non venit finis. Tempus currat, finis veniat, devoret flamma: *ut enarrent mirabilia tua.* Quæ mira? Expectata gloria, cuius dilatione, plus quàm ab igne afflictio; quippe expectatio; equidem voto potito, iugulato deſiderio, mirabiliter adveniente glorià, iucunditas conſummata, & felicitas perfecta. Crucis in *Pſalm.16.*

Eccli. 36. à 10

Plus patiuntur expectando, quam patiendo

Hæc eſt beata cœlitum felicitas,
Tuam videre gloriam.

Cruc.

13 Huiuſmodi expectationis pœna à paucis exploratur, dum profectò abſque alio dolore animabus iuſtè infligitur. Ita placet pluribus DD. non infimi ſubſellij. *Inter illas* (inſit Alapid. in loco præcit. *Proverb.*) *ſunt nonnullæ, quæ purgatorium habent non ignis, nec alterius pœnæ ſenſibilis; ſed ſolius deſiderij & expectationis, quo langnent & cruciantur, quia clare cernunt, quantum, quàmque deſiderabile ſit bonum, quod expectant. Unde conſtat, hoc purgatorio expectationis inter alias torqueri, quæ amantiores fuere vitæ præſentis: quæ ægriùs mortem exceperunt: quæ non ſatis deſiderarunt, nec anhelarunt ad tranſitum in cœlum.* Deſiderare diſcunt, quæ ut decebat, non deſiderarunt. Vitam præſentem etſi in diris pœnis Iobus amabat; dicitque dolens: *Elegit ſuſpendium anima mea.* Suſpenſus ipsa vità adventus gloriæ; quia ſuſpenſum deſiderium amore vitæ. Non reſpondet, ſi ritè fiat, expectationi expectatio, ſed Numinis clarè oſtenſio. Moritur homo ut illud ſine expectatione videat; quia expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. Amor ſummi boni debet excitare animam in exitum; quippe mortalis vitæ amor, eſt vitæ odium. Pauli imitanda expectatio, dicentis: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*; in quem dirigendum cor, *ad aperiendam ſpem.* Poteſtne eſſe clauſa? Poteſt, & quit eſſe pœna: igitur ubi in illam exitus, ſuſpenditur iuſtè introitus; quia dum gloriam anima expectabat, deſiderabat præ vitæ amore differri gloriam. In noſtra Tautologia indicatur ſupplicium, quin ſit ad gloriam aliud impedimentum. *Expectans* (ait David) *expectavi Dominum, & intendit mihi.* Ita in animam afflictam intendit Dominus, dum illam collocat cum Principibus: nequaquàmque ullius in pœnis meminit cruciaciminis, ſed tantùm divinæ viſionis in cœlis expectationis; igitur in multis haud alia datur afflictio, quàm expectare expectando. Ut in plurimùm ibi cruciantur animæ dolore ex igne, & expectatione gloriæ. Hæc expectatio dirus animæ cruciatus; quippe ſupra pœnam ſenſus: diciturque expectare expectando, dum differtur ad gaudium divina viſio; etenim infertur in acrius vehementiſsimum cruciamen, ſine ullo dolore ſenſus

Alapid.

Illis aliquando expectatio ſola datur pro pœna.

Iob.7. 15.

Philip. 1.23. Oſee.2. 15.

Ubi ſuprà.

expectare expectationem. Dolent, quia non gaudent, ſub tyrannide temporis, angore ſummæ afflictionis: ſiquidem ſpe gloriæ, eius anima ſaucia expectationem explorat; quando præ amore viſionis, revelationem expectat. *Expectatio eſt præſtolantis*: Proverb. 17. 8. Habet anima *expectationem & ſpem*: Philip. 1. 20. *Concupiſcit & deſiderat*: Prov. 21. 26. ubi & tempus tolerat pectus, quo tempus non erit ampliùs; & ut ſit amplior afflictio, concupit concupiſcentiam in purgatorij deſerto. Deſiderio ergo deſiderat, expectando expectat: creſcitque animæ ſine ſenſus vexatione vexatio; quia cruciatur deſiderio. Aliò intentus, in rem Papinius, 2.*Thebaid.* à v.334.ſuccinit:

Supra pœnam ſenſus.

——Nihil tranſit amantes:
Sentio. Pervigiles acuunt ſuſpiria queſtus:
Fletibus, & magnas latrantia pectora curas
Admota deprehēdit manu: nil fœdere rupto.
Angit amata ſalus.

Statius.

14 Anima ita cæco carpitur igne, quia ſine rei amatæ viſione. *Amor non eſt, ſi amator pendet*: fatuè dicit Plautus in *Milit.* Act.3. ſcen.1.n.30. Amor deſiderio creſcit: patetque dilectionis magnitudo, quia cruciatur deſiderio. Aptiùs dicit in *Curculion.* Act.1.ſcen.3.v.14.

Ipſus ſe excruciat, qui quod amat videt, nec potitur.
Haud quicquam eſt, magis quod cupiat tandiu,

Plaut.

Hinc animarum ſine dolore dolor, & mœſtitudinis angor. Quaſi vident per gratiam in qua perſiſtunt; ſed non viſione clārà funguntur: crucianturque ſiccine ſummo dolore; quippe ſummus, diligi, diligere, & dilectum non videre. Occurrit Moyſis deſiderium, ut cruciatus eluceat mœrentium in purgatorio animarum. *Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo* (dicebat acceptus Domino) *oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te. Ergo* eſt illatio: unde igitur dè gratia in gloriam? Ut haberet in Numinis cognitione cognitionem pleniſsimam: igitur per gratiam licet cognoverat, minimè cognoverat, uti erat: & tunc plena ex gratia in gloriam beatitudo ſit, dum Numen lumine gloriæ videtur, ſicuti eſt. *Angorem, deſideriaque flagrantis cordis præ ſe fert Moſes*: inquit Philo in eo, *lib.2.* Angoris cruciamen, deſideriorum prementem expectationem? Quid ergo habet pœnæ, ſi gaudet felicitate divinæ gratiæ? Ipſa mater radixque virtutum. Quò ergo tendit pectoris deſiderium? Venerunt omnia bona pariter cum illa. Quorsùm itaque vota? Diligit Numen. Quid ultra huiuſmodi amorem? Diligit illum Dominus: quid in beatitudinem amplius? Ex huiuſmodi donis erat inflammatio pectoris. Inde mœror, unde amor. Inde amantis afflictio, unde intenſa dilectio: petitque faciem Numinis videre per gloriam, qui apud illum eximiam habebat gratiam; quoniam ſi gratia habetur, & gloria conſpicitur, ægrè fert animus diligens dilecti amori eſſe gratum, & non videre dilectum. Si hoc in via, quid in termino? Si hoc in mundo, quid animæ in purgatorio? Vulnus eſt ſanè menti, ubi viget in pœnam cognitio ampliſsima abſentis boni: intenditque fide amoris anima grata Numinis abſentis gloriam; quia dilecti per gloriam adipiſcitur præſentiam. *Tardum eſt, differre quod placet*: inſit Petron. in *Satyric.* pagin. 6. Placet animabus videre: haud licet potiri: dilationeque affliguntur, petentes in facie Numinis gaudium: quippe in cordis amantis ſaturitatem, totius expectati boni claram percipiunt viſionem. Vide dicta *Tom.5.T. 3 D.4. à n.6.*

Exod. 33. 13.

Philo. *Summū in amantis angore, dilectum ſcire, nec videre.*

Petron.

15 In auxilium igitur animarum, materiam volebam exponere ſuffragiorum; ſed plus ſolito protrahitur Didaſcalia: tantùm dicam quanta acceperint & accipiunt à Deipara. *Ego ſum mater omnium, qui ſunt in purgatorio: omnes pœnæ quæ debentur purgandis pro peccatis ſuis, in qualibet hora, propter preces meas quodammodò mitigantur. Ita placet Deo, ut aliquæ ex his pœnis, quæ debentur eis de rigore iuſtitiæ divinæ, minuantur.* Ita Birgitta, 4. *Revelat.* cap. 138. Iteratque *lib.6. cap.* 10. & 21. Gyro enim Virgo vallat abyſſos, ut ibi & inde animæ expiatæ volent in cœlos. Hinc *illa penetrat inferiores partes terræ; & illuminat omnes ſperantes in Domino.* Animæ in purgatorio, quaſi ſine luce iacent: Virgoque illuminat, quæ in tenebris ſedent; aufertque à ſperantibus in Domino expectationem, quippe revélat Numen in æternam beatitudinem. Multæ anxietates animas ſanè gravant; ſed ad conſpectum Virginis cuncta cruciamina ceſſant.

Maria illas ſublevat in æthera.

S. Brigitt.

Eccli. 24.45.

16 Ut in lucem, detentam in inferioribus terræ, Orpheus redderet uxorem; illuc cum lyra deſcendit, & illius animam in tenebris collocatam eduxit. Mirum oſtenditur in fictione, ſed mirabilior circunſtantia facti. Refert graphicè Ovid. 10. *Methamorph.* fab.1.

Fabula Orphei.

—*Nervos ad verba moventem,*
Exangues flebant animæ. Nec Tantalus undam
Captavit refugam, ſtupuitque ixionis Orbis:
Nec carpſere iecur volucres: urniſque vacarunt
Ovid.
Belides. Inde ſuo ſediſti Siſyphe ſaxo.
Tum primum lachrymis victarum carmine fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia coniux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicemque vocant.

Elucet in fictione, quicquid verè fit à Virgine. Dominus *vinctos ſuos non deſpexit.*
Pſal.68. 34.
Vinciuntur animæ purgandæ, decreto divinæ iuſtitiæ, in inferioribus terræ, adamantinis catenis; ut pœnas luant piacularibus flammis: Deique dicuntur vincti, quippe illi accepti, & ſunt ſperantes in Domino: qui quidem minimè relinquuntur in profundo; quippe muſica precum Virginis matris, continuò educit è tenebris, elevans in ſuperiora cœleſtia, ut obtineant in cœlo perpetua gaudia. Ad Virginis præſentiam in cunctis patientibus ceſſat luctus, non eſt dolor, nec eſt clamor; franguntur vincula, evaneſcunt tormenta, fugientemque ſequuntur vota:
Animas Virgo educit è carcere, frangens vincula in ictu oculi.
Cant.6. 12.
Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te. Gratia eſt in oculis: *Aſpexit & diſſolvit gentes*: etenim tantæ fulgor poteſtatis; ut idem ſit vincula diſſolvere, atque vincula videre. O mater alma! O Virgo! potes namque omnia.
Habac. 3.6.

Orat.2. Od.21. Iul. Polycn.
Spem reducis mentibus anxijs.
Spes vitæ Aurora multa negotia prævenit.

Eliminat ſperantibus à votis expectare expectationem, deducens afflictos in ſummam felicitatem. Feſtinat retinacula temporis, & reminiſcitur finis. In illa relucet Numinis immenſa bonitas, atque ſuprema poteſtas. Clamant ergo animæ, ut ille alius, de quo in *Litter. expoſit.* num. 19.

Ovid.
Quamvis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.

DIDASCALIA IV.

Tantò plus laudatur medicus, quantò plus deſperatur ægrotus.

1 AIT Auguſtinus in *Pſalm.* 94. Elucet Salvatoris cordi ingenita clementia, ubi per eius amorem moribunda ſurgit anima: igitur expectat in criminis pœnitudinem, quàmvis videat averſionem in medicamen, & creſcat animæ vulnus, quoniam expelitur medicus. Stat ad oſtium & pulſat, an curatori in levamen aperiat: etenim infirmitate graviore, expectat Dominus ut miſereatur veſtri.

Ovid. 1. *Amor.* 6.
Quid faceret hoſti, qui ſic excludit amantem?

Renuit ægrotus ſalutem. Vulnera in æternam mortem amat: medicuſque æd oſtium patienter expectat; ut eius in peccatores præ pœnitentia cognoſcatur amor, dum vulneratis hæſerit criminum dolor: ſiquidem ſi pro illo tunc deſpiciebatur ſalus, virtus Domini erat ad ſanandum eos. *Ideò nobis* (inquit N. Patriarcha in *Regul. prolog.*) *propter emendationem malorum huius dies vitæ ad inducias relaxantur. Hæc complens Dominus, expectat nos quotidie his ſuis ſanctis monitis, factis nos reſpondere debere.* Pro bonis actibus quotidie apponuntur ab ægris peiora, Medici cœleſtis abutentibus patientiâ. *Nihil autem eſt apertius* (infit Seneca, Præfat. in 3. lib. *Natur. qq.*) *his ſalutaribus, quæ contra nequitiam noſtram furoreſque diſcuntur; quæ damnamus, nec ponimus.* Tamquàm in labyrintho, quò plus ambulant, plus errant, irretiunturque tendentes in difficiliorem nodum, dum dicunt in libertatem perſcrutari exitum; unde labor & inextricabilis error. Ut exeant, gratiæ Salvatoris iuvant; expectatque in ſalutem, ut exeant: etenim cùm ex medicina ſit illi maxima gloria; dum deſperatur ægrotus, fulget laudabilior medicus.
Dominus expectat, ut bono reſipiſcat.
S.Bene.
Senec.

2 *Expectans expectavi Dominum* (ideſt, *per longum tempus: diù*, ut diximus in *Litter. expoſit.* a num. 14.) dicit David. Mirum proponit, dum Dominum expectavit: igitur ita pronus Dominus in benevolentiam; ut novum eſſet, expectari in gratiam: verùm plus novum, cùm in medelam ſit arbitrium hominis neceſſarium; quòd ut æger ſalutem obtineret, diu Dominus in ſalutem expectatione expectaret.
Gratia eius præſta.

Plaut.
Nihil amori iniurium eſt:

Accinit Plautus, in *Ciſtellar.* Act. 1. ſcen. 1. v. 105. Vel expulſus reſpicit retrò, an revocetur à pectore ſaucio.

Ovid. 4. *Metam.* fab. 10.
Simulatque gradu diſcedere verſo.

Claudicat, quippe revocari expectat: ægrique pungi dolor, quippe licèt crucifigatur, ſemper amor. Nihil iniurium amanti, & expectatione gratiâ reſpondet iniuriæ, & etiam cordis amori. *Pertulit omnes infirmos eorum, curavit omnes languidos eorum* ((ait Auguſtin. in *Pſalm.* 63.) *prædicavit regnum cœlorum, non tacuit vitia eorum, ut ipſa potiùs eis diſplicerent; non medicus, à quo ſanabantur. His omnibus curationibus eius ingrati, tamquàm multa febre phrenetici, inſanientes in medicum, qui venerat curare eos; cogitaverunt conſilium perdendi eum.* Vide dicta, *Tom.* 4. *Taut.* 7. *D.* 3. *n.* 10. Boetius confert Leonibus Africæ, canitque 3. de *Conſolat. Philoſoph.* Metr. 2. à v. 7.
Auguſt.
Inſtat, etſi repellatur.

Boetius
Quamvìs Pœni pulchra leones
Vincula geſtent, manibuſque datas
Captent eſcas, metuantque trucem
Soliti verbera ferre magiſtri;
Si cruor horrida tinxerit ora,
Reſides olim redeunt animi,
Fremituque gravi meminere ſui.
Laxant nodis colla ſolutis,
Primuſque lacer dente cruento
Domitor rabidas patitur iras.

3 Renuunt iugum legis, ſub blanditijs voluptatis, ex criminibus contrahentes languorem, quippe vel ægri anhelant in vitiorum libertatem; quàm eò in deterius amittunt, quò magis amblunt, irruentes in medicum, quippe ægros ſe non cognoſcunt. Inſaniunt, & quia furentes, medicus expectat, ut dolor mentem reſtituat; igitur ſi pro illo tunc fanaticis apponeret medicamen, ardore febris æger proſterneret & medelam & ſalutem. Triginta & octo annos expectavit cœleſtis medicus, ut piſcinæ paralyticus laſſaretur illecebrarum doloribus. Expectavit Davidem, au pertæſus odiſſet cupiditatem.
Correctio tempeſtive ſtat.

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Ovid.

Ait vel Ethnicus, 1. de *Remed. Amor.* v. 119. & Tacitus, 12. *Annal.* cap. 54. *Remedia intempeſtiva delicta accendunt*: de quo aliàs. Prudentiæ tunc congruit expectare: quid amori, & medico, qui iniurias furentis tolerat; ne ægrotus pereat? Expectat, inſiſtit (ut apponat medicamen) quouſque medici perſiſtentia æger feliciter adipiſcatur ſalutem.
Tacit.

4 De Medico noſtro cœleſti, aſſerit Lucas: *Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutuum: & cùm eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.* Quid ſit Tò *Erat eijciens* diſcutitur à PP. Origenes in *Matth.* 12. amorem Domini, ait, ſignificare & patientiam: etenim non ſimul uſum ſenſuum ægrotus amiſit, ſed paulatim, ſeſe præcipitando in vitia, Dei ſpretà gratià; quouſque ducentibus flagitijs, in eum ingreſſus eſt dæmon, & fecit mutum, claudens in ſalutem oſtium. Oculorum in aurium uſu privatus, exercitioque linguæ; ut cogitat Chryſoſtom. loc. cit. & Hieronym. hic: *Tria ſigna* (inquit) *cæcus videt, mutus loquitur, & poſſeſſus à dæmone liberatur.* Hìc homo criminibus miſer, illis ductus eſt in cæcitatem, qua propriàm haud videbat ægritudinem, diffluens in prolubia voluptatum, quò ducebat dæmon. Doloribus angebatur improbus, quin oculos aperire vellet doloribus: nec irà movetur Dominus in ſupplicium, nec vulneribus apponit utile pharmacum; quia cùm eſſet voluntariè & pro libito cæcus, diu expectavit ut aperiret oculos. Diſſimulatio illius radicatæ pravitatis, fuit ludibrium cæcitate languentis; igitur virus in geſtum, quod ſedebat in oculis, citò tranſivit in aurès: unde ut ait Sedulius, 3. *Carmin.* v. 133.
Luc. 11. 14.
Hieron.
Quanta Domini patientia ut frugi redeat peccatoris animal

Sedul.
Multiplici languore miſer,

Cùm venenum pectoris læſiſſet aurem, valebat ictus nec audire legem. Haud Deus ultionum voluit excutere fulmen. Induſſit, diſſimulans ſuperſedit, & expectavit placidè, quouſque ſurdus verba ſalutis audire poſſet. Nec ita motus, qui ferè criminibus inſenſatus: ſiquidem ſi verbum in medelam haud valebat audire; in ſignum morbi nec verbum poterat loqui.

Idem.
Dæmone plenus erat;

Sed Dominus expectabat: etenim plauſibilior in curatione medicus, quo plus infelix deſperatur ægrotus.

5 Vide clementiam Domini Salvatoris. Nec indignatione commotus, nec ſcelere offenſus, nec iniuria violatus; immemor iniuriæ, memor clementiæ, cum videret à demone poſſeſſum; *erat ijciens dæmonium.* Traditus erat ſatanæ ut ſpiritus ſalvus fieret: & cùm iurè poſſit, iraſci à languente recedere, permittere mori, quia nec dolebat, nec eſſe infirmum cognoverat,